

Волюйко О. М. – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3723-5415>

Соціально-психологічні причини гендерних відмінностей у сприйнятті корупції

Метою статті є дослідження соціально-психологічних причин гендерних відмінностей у сприйнятті корупції для подальшого використання отриманих результатів під час профілактики корупційних деліктів. У статті використано комплекс наукових методів: порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-логічний. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці вчених різних країн. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що в ній висвітлено погляди на гендерні відмінності у ставленні до корупції в Україні та в інших країнах, виявлено неоднозначні закономірності в цій сфері, а також сформульовано рекомендації щодо їх урахування в удосконаленні механізму протидії корупційним деліктам. **Висновки.** Відмінність у ставленні до корупції чоловіків і жінок, ймовірно, можуть спричиняти такі фактори: 1) в органах державної влади та на посадах, на яких можуть бути вчинені корупційні кримінальні правопорушення, перебувають переважно чоловіки; 2) соціальна роль жінки в сім'ї та суспільстві; 3) різне сприйняття та розуміння корупційної поведінки жінками й чоловіками (жінки менш обізнані в корупції, рідше здатні ідентифікувати її прояви в повсякденному житті); 4) жінки мають вищі етичні або моральні стандарти (хоча існують дослідження, які спростовують цю гіпотезу); 5) жінки менше схильні до ризику, з яким, як правило, пов'язані корупційні правопорушення. Після зайняття відповідних посад в політиці, ймовірно, гендерні відмінності у ставленні до корупції жінок та чоловіків буде знівельовано. Це може бути спричинено тим, що жінки потрапляють до середовища з певними нормами, яких вони, очевидно, змушені будуть дотримуватися. Тому відсоток тих жінок, які не схвалюють корупцію, та їхнє ставлення до цього явища зазнають змін через те, що вони будуть змушені вступати в корупційні відносини. Без цього вони в окремих випадках будуть позбавлені можливості обійняти відповідну посаду, не матимуть кар'єрного зростання, не зможуть ефективно виконувати свої функції на обраній посаді.

Ключові слова: гендер; стать; гендерна нерівність; корупція; корупційне кримінальне правопорушення.

Вступ

Існування будь-якої девіантної поведінки обумовлене чинниками, які її породжують як наслідок. Не є винятком і корупційні кримінальні правопорушення, суспільно небезпечні наслідки від яких несуть серйозну загрозу громадянському суспільству та правовій державі.

Учені різних галузей знань досліджують причини, які обумовлюють виникнення та існування корупційної поведінки в суспільстві. Вивчають ці питання й науковці в галузі психології. Адже встановлення соціально-психологічних чинників, які обумовлюють корупційні делікти, має важливе значення для побудови тактики й стратегії протидії цьому виду протиправної діяльності.

Дослідники давно помітили, що існують певні відмінності в детермінантах корупційної поведінки жінок і чоловіків (Frank, & Schulze, 2000; Rivas, 2013; Stensöta, Wängnerud, & Svensson, 2015). «Міжнародні дослідження довели, що жінки індивідуально більше не схвалюють корупцію, ніж чоловіки» (Esarey, & Chirillo, 2013). «Жінки в середньому менш корумповані, ніж чоловіки» (Agerberg, 2014). «Жінки менше схильні до хабарництва й рідше погоджуються на нього» (Swamy, Knack, Lee, & Azfar, 2001). «Корупції менше в країнах, де значну частку депутатських

місць і вищі посади в урядовій бюрократії обіймають жінки, а також там, де вони складають більший відсоток робочої сили» (Swamy, Knack, Lee, & Azfar, 2001).

Питання гендерних відмінностей у сприйнятті корупції вивчали такі вчені, як: М. Агерберг, О. Азфар, В. Алата, О. Армантьє, М. Баур, М. Брін, А. Болі, Н. Веллалаж, Л. Венгнеруд, Л. Гангадхаран, Г. Герасименко, Р. Гілландерс, Д. Дебскі, Ч. К. Джа, М. Джеттер, Н. Еркал, Л. Ечазу, В. Іверсен, Д. Ісарей, Ф. Йенсеніус, Л. Камерон, Я. Лі, П. Майтра, Д. Макнулі, С. Мосле, С. Найк, Ф. Рівас, С. Саранг, А. Свамі, Р. Свенссон, О. Стеншота, А. Сузукі, В. Фернандес, Б. Франк, А. Чаудхурі, Д. Чірілло, М. Шаррон, Д. Штадельманн, Г. Шульце та ін.

Водночас поза межами зазначених досліджень залишилися питання соціально-психологічних причин, які обумовлюють відмінності у сприйнятті корупції особами різної статі.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження соціально-психологічних причин гендерних відмінностей у сприйнятті корупції для подальшого використання отриманих результатів під час профілактики корупційних деліктів.

Виклад основного матеріалу

В умовах сьогодення достеменно не відомо, які соціально-психологічні причини є підґрунтям гендерних відмінностей у ставленні до корупції, попри те, що розроблено низку теорій та висловлено чимало гіпотез щодо пояснення цього феномену.

1. Таку ситуацію можна пояснити тим, що переважно чоловіки обіймають відповідні посади, які мають корупційні ризики, що дає більше можливостей для вчинення корупційних діянь. Адже специфіка корупційної поведінки полягає в тому, що значну частину корупційних кримінальних правопорушень, насамперед різних видів зловживань владою, становищем або повноваженнями, а також одержання неправомірної вигоди, може вчинити виключно службова особа (Voluiko, 2020). Слушно зауважує М. Агерберг, що гендерні відмінності щодо корупції можна повністю пояснити тим, що чоловікам і жінкам надано різні можливості корумпованої поведінки (Agerberg, 2014). Має рацію Л. Ечазу щодо того, що жінки більш чесні, ніж чоловіки не тому, що вони схильні до цього від природи, а тому, що вони не можуть дозволити собі корупцію, якщо вони є меншістю (Echazu, 2010).

Причому такий стан гендерної нерівності в органах державної влади не лише в Україні, але й в більшості інших країн, попри той факт, що за декілька останніх десятиліть частка жінок в урядах і парламентах значно зросла.

Отже, відповідно до однієї з теорій, особи жіночої статі менш корумповані, у порівнянні з особами чоловічої статі, оскільки чоловіків в органах державної влади та на інших посадах, на яких вони можуть вчинити корупційні кримінальні правопорушення, значно більше.

Однак недоліком цього підходу для України є те, що корупційні кримінальні правопорушення можуть вчиняти загальні суб'єкти, а не лише службові особи чи інші спеціальні суб'єкти. Наприклад, пропонувати чи надавати неправомірну вигоду може будь-хто, а не лише особа, яка обіймає посаду, пов'язану з високими корупційними ризиками.

2. Меншість жінок на відповідних посадах, імовірно, пов'язана з іншою теорією, відповідно до якої менша корумпованість жінок, а також менша схильність їх до корупції та більш неприйнятне ставлення до неї пов'язані з роллю жінок в суспільстві.

Так, М. Баур та М. Шаррон стверджують, що такі фактори, як соціалізація ролей, соціальний статус і життєвий досвід можуть змусити чоловіків і жінок сприймати різні види корупції. З огляду на різницю між поняттями «потреба» та «жадібність», вчені припускають, що жінки частіше, ніж чоловіки, сприймають той факт, що корупція зумовлена потребою, а не жадібністю.

Зокрема, жінки можуть частіше піддаватися корупції через наявність у них більшої кількості обов'язків у професійній і в приватній сфері, і, відповідно до теорії маргіналізації, вони мають легший доступ до форм корупції, які менше залежать від втягнення в мережу змов (Bauhr, & Charron, 2020).

Одне з можливих пояснень різниці в корупційній поведінці жінок Австралії (Мельбурн), Індії (Делі), Індонезії (Джакарта) та Сінгапуру полягає в тому, що на ставлення жінок може значно впливати їхнє культурне середовище. Крім того, ці результати є відтворенням відмінностей у соціальних ролях чоловіків і жінок або більш значних відмінностей у соціальних ролях жінок різних країн, ніж у чоловіків (Alatas, Cameron, Chaudhuri, Erkal, & Gangadharan, 2009).

Водночас існує думка, що після зайняття жінками певних посад в політиці, гендерні відмінності у ставленні до корупції буде знівельовано. Поясненням цього може бути той факт, що жінки потрапляють до середовища з певними нормами, яких вони, очевидно, змушені будуть дотримуватися.

Учені зазначають, що новообраних політиків найімовірніше буде втягнуто до місцевих версій політичної гри. Наприклад, дослідження, проведені в Замбії, доводять, що обіймання посади збільшує дотримання політиками норм взаємності, зазначаючи, що з досвідом ймовірність корупції стає більшою (Enemark, Gibson, McCubbins, & Seim, 2016).

На переконання В. Іверсен, Ф. Йенсеніус, П. Майтра та А. Чаудхурі, слід очікувати, що будь-який гендерний розрив у ставленні та поведінці, пов'язаний з нечесністю серед нових політичних учасників, з часом зазнає змін. Чоловіки та жінки, обіймаючи політичні посади, опиняться в одному середовищі, що стане передумовою того, що їхнє ставлення та поведінка з часом будуть схожими (Chaudhuri, Iversen, Jensenius, & Maitra, 2020).

Однак Ч. К. Джа та С. Саранг наводять аргументи на користь спростування гіпотези щодо того, що зазначені гендерні відмінності у ставленні до корупції зумовлені гендерними відмінностями в соціальному статусі, та з часом зникнуть за умов набуття жінками рівного соціально-економічного статусу. Адже, якщо жінки мають чіткі уподобання до політики, відмінні від політичних уподобань чоловіків, і якщо формування політики є тим каналом, через який жінки в уряді впливають на корупцію, тоді навряд чи є підстави стверджувати, що зв'язок між присутністю жінок і корупцією зникне за умови отримання однакового соціального статусу з чоловіками (Jha, & Sarangi, 2018).

Звісно, якщо існують певні гендерні відмінності у сприйнятті корупції серед чоловіків і жінок,

то вони обумовлені певними відмінностями в соціально-психологічних характеристиках різних статей. Водночас не слід виключати вплив на ці характеристики факторів зовнішнього середовища. В Україні корупція є досить поширеним і суспільно-небезпечним явищем, яке фактично існує в усіх сферах суспільного життя, про що неодноразово зазначали вчені (Vozniuk, 2019, р. 7-15; Vozniuk, 2019, р. 44-47; Herasymenko, 2020). З огляду на зазначене стає очевидним, що відсоток тих жінок, які не схвалюють корупцію, та їхнє ставлення до цього явища зазнають змін через те, що вони будуть змушені вступати в корупційні відносини. Без цього вони в окремих випадках будуть позбавлені можливості обійняти відповідну посаду, не матимуть кар'єрного зростання, не зможуть ефективно виконувати свої функції на обраній посаді. Тому варто погодитися з тим, що «жінки не можуть виявитися менше корумпованими в державному секторі, якщо корупційні можливості та мережі не будуть обмежені» (Alhassan-Alolo, 2007).

3. Відсоток жінок на відповідних посадах, а також їхня соціальна роль у суспільстві певною мірою обумовлені різним сприйняттям та розумінням корупційної поведінки порівняно з чоловіками. Слушно наголошено, що «у порівнянні з чоловіками, жінки схильні вважати себе менш обізнаними щодо корупції, через що порівняно рідше здатні ідентифікувати її прояви в повсякденному житті». З огляду на зазначене, серед жінок є нижчим рівень сприйняття корупції як поширеного в Україні явища; жінки менше за чоловіків вважають, що корупційні практики мають місце в діяльності вітчизняних суспільних інститутів. Можна припустити, що ці відмінності зумовлені впливом поширених гендерних норм, які пов'язують соціальні ролі жінок із приватним (сімейним), а не суспільним життям. Це може визначати менший інтерес жінок до суспільно-політичних процесів і явищ, що мають місце в державі, зокрема й проблеми корупції (Herasymenko, 2020).

4. Існують дослідження, які свідчать про те, що жінки проявляють меншу толерантність до корупції через наявність у них вищих етичних або моральних стандартів. Так, Г. Шульце та Б. Франк стверджують, що нижча схильність жінок до отримання хабарів просто відображає їхню більшу чесність і бажання співпрацювати (Schulze, & Frank, 2003). Авторитетні дослідження доводять, що збільшення представництва жінок в органах влади зменшує рівень корупції через більшу схильність жінок до чесності та загального блага (Sung, 2003).

Однак, маючи підґрунтям дані фірм на рівні латиноамериканських країн, учені відхиляють думку про те, що жінки поведуться по-різному

щодо підкупу на підставі вищих етичних/моральних стандартів. Провівши контроль за ендогенністю та невідповідними ефектами лікування, учені виявили, що, відповідно до теорії диференціальної асоціації та можливостей, жінки на позиціях впливу (тобто є власниками фірм або належать до топменеджменту) однаково пов'язані з підкупом на рівні фірми. Крім того, відповідно до результатів дослідження, жінки отримують у середньому вищу віддачу від підкупу порівняно з чоловіками (Wellalage, Fernandez, & Thrikawala, 2020).

5. Гендерні відмінності у ставленні до корупції вчені пов'язують також зі схильністю до ризику.

Інше пояснення, яке також має широку емпіричну підтримку, полягає в тому, що жінки, як правило, менше схильні до ризику, ніж чоловіки (Chaudhuri, Iversen, Jensenius, & Maitra, 2020).

Проаналізувавши гендерні відмінності в економічних експериментах, Р. Кросон й У. Гнізі дійшли висновку, що існують значні відмінності в уподобаннях щодо ризику серед чоловіків і жінок (Crosan, & Gneezy, 2009).

Відповідно до даних США, зі збільшенням багатства його частка, що перебуває у складі ризикових активів, вища серед чоловіків, ніж серед жінок (Jianakorpos, & Bernasek, 1998).

Водночас Г. Шульц і Б. Франк зазначають, що жінки так само охоче приймають хабарі, як і чоловіки у ситуації, що не має ризику, але вони менш охоче це роблять в ситуаціях із вищим рівнем ризику, оскільки зазвичай більш схильні його уникати, на відміну від чоловіків (Schulze, & Frank, 2003).

Зазначений ризик імовірно полягає в тому, що вчинення корупційних правопорушень як наслідок має притягнення до юридичної відповідальності, зокрема застосування покарання. Тому загроза відповідальності, очевидно, більше стримує жінок від вчинення корупційних правопорушень, ніж чоловіків.

6. Ще однією з причин гендерних відмінностей у сприйнятті корупції може бути той факт, що насправді інколи вони відсутні, а, можливо, і створені штучно. Про це свідчать відповідні дослідження. Наприклад, дослідження О. Армантьє й А. Болі свідчать про те, що стаття не впливає на рішення про прийняття хабаря (Armantier, & Boly, 2008). У своїй роботі Х. Сун заперечує той факт, що збільшення представництва жінок в органах влади зменшує рівень корупції. На його думку, такий зв'язок між статтю та корупцією є помилковим і здебільшого зумовлений ліберальною демократією – політичною системою, яка сприяє гендерній рівності та кращому управлінню (Sung, 2003). Вагомі докази того, що гендерний розрив у корупційному ставленні та поведінці присутній у демократичних країнах, але в автократіях він слабший або не існує, наводять Д. Ісарей та Д. Чірілломи, які зазначають, що в

консолідованих демократіях, інститути яких стримують корупцію, жінки (в середньому) більше за чоловіків не схвалюють корупцію. В автократичних країнах, де корупція є частиною звичного бізнесу, різниця між статями значно менша. Таким чином, якщо відносини між жінками в органах влади та корупцією опосередковані демократичними інституціями, то вчені пояснюють цю різницю більшим тиском на жінок, щоб вони відповідали нормам та імперативам політичної системи (Esarey, & Chirillo, 2013).

Отже, можна висловити гіпотезу щодо того, що гендерні відмінності у ставленні до корупції майже відсутні, або якщо й наявні, то дуже незначні. Обумовлені вони не стільки особливостями жіночої статі, скільки відсотком жінок на відповідних посадах, роллю жінки, яку вона виконує в сім'ї та суспільстві, а також формою та особливостями державного режиму тощо.

Наукова новизна

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній систематизовано та проаналізовано фактори, що впливають на різницю у ставленні до корупції чоловіків і жінок. Наведено аргументи на користь того, що після зайняття відповідних посад в політиці гендерні відмінності у ставленні до корупції жінок будуть зрівнюватися зі ставленням до корупції чоловіків.

Висновки

Відмінність у ставленні до корупції чоловіків і жінок, ймовірно, можуть спричинити такі фактори: 1) переважна більшість чоловіків в органах державної влади та на посадах, на яких можуть бути вчинені корупційні кримінальні правопорушення; 2) соціальна роль жінки в сім'ї та суспільстві; 3) різне сприйняття й розуміння корупційної поведінки жінками в порівнянні з чоловіками (вони менш обізнані в корупції, рідше здатні ідентифікувати її прояви в повсякденному житті); 4) етичні або моральні стандарти вищі у жінок (хоча існують дослідження, які спростовують цю гіпотезу); 5) жінки менше схильні до ризику, з яким, як правило, пов'язані корупційні правопорушення.

Після зайняття відповідних посад у політиці, ймовірно, гендерні відмінності у ставленні до корупції жінок та чоловіків буде знівельовано. Це може бути спричинено тим, що жінки потраплять до середовища з певними нормами, яких вони, очевидно, змушені будуть дотримуватися. Тому відсоток тих жінок, які не схвалюють корупцію, та їхнє ставлення до цього явища зазнають змін через те, що вони будуть змушені вступати в корупційні відносини. Без цього вони в окремих випадках будуть позбавлені можливості обійняти відповідну посаду, не матимуть кар'єрного зростання, не зможуть ефективно виконувати свої функції на обраній посаді.

REFERENCES

- Agerberg, M. (2014). Perspectives on Gender and Corruption. *The Quality of Governance Working Paper Series, University of Gothenburg, 14*.
- Alatas, V., Cameron, L., Chaudhuri, A., Erkal, N., & Gangadharan, L. (2009). Gender, Culture, and Corruption: Insights from an Experimental Analysis. *Southern Economic Journal, 75*(3), 663-680. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/27751409>.
- Alhassan-Alolo, N. (2007). Gender and corruption: Testing the new consensus. *Public Administration and Development: The International Journal of Management Research and Practice, 27*(3), 227-237. doi: <https://doi.org/10.1002/pad.455>.
- Armantier, O., & Boly, A. (2008). Can corruption be studied in the lab? Comparing a field and a lab experiment. Comparing a Field and a Lab Experiment. *CIRANO-Scientific Publications, 2008s-26*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=1324120>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1324120>.
- Bauhr, M., & Charron, N. (2020). Will women executives reduce corruption? *Marginalization and network inclusion. Comparative Political Studies*. doi: <https://doi.org/10.1177/0010414020970218>.
- Chaudhuri, A., Iversen, V., Jensenius, F., & Maitra, P. (2020). Time in Office and the Changing Gender Gap in Dishonesty: Evidence from Local Politics in India. *CESifo Working Paper, 8217*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3576294>.
- Crosan, R., & Gneezy, U. (2009). Gender differences in preferences. *Journal of Economic literature, 47*(2), 448-74. doi: 10.1257/jel.47.2.448.
- Echazu, L. (2010). Corruption and the Balance of Gender Power. *Review of Law & Economics, 6*(1), 59-74. doi: <https://doi.org/10.2202/1555-5879.1397>.
- Enemark, D., Gibson, C.C., McCubbins, M.D., & Seim, B. (2016). Effect of holding office on the behavior of politicians. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 113*(48). doi: <https://doi.org/10.1073/pnas.1511501113>.
- Esarey, J., & Chirillo, G. (2013). "Fairer sex" or purity myth? Corruption, gender, and institutional context. *Politics & Gender, 9*(4), 361-389. doi: 10.1017/s1743923x13000378.
- Frank, B., & Schulze, G.G. (2000). Does economics make citizens corrupt?. *Journal of economic behavior & organization, 43*(1), 101-113. doi: [https://doi.org/10.1016/S0167-2681\(00\)00111-6](https://doi.org/10.1016/S0167-2681(00)00111-6).
- Herasymenko, H. (2020). Koruptsiia ochyma zhinok ta cholovikiv [Corruption through the eyes of women and men]. *Doslidzhennia PROON v Ukraini, UNDP study in Ukraine*. Retrieved from https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/corruption_in_the_eyes_of_women_and_men.html [in Ukrainian].

- Jha, C.K., & Sarangi, S. (2018). Women and corruption: What positions must they hold to make a difference? *Journal of Economic Behavior & Organization*, 151, 219-233. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.03.021>.
- Jianakoplos, N.A., & Bernasek, A. (1998). Are women more risk averse? *Economic inquiry*, 36(4), 620-630. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1998.tb01740.x>.
- Rivas, M.F. (2013). An experiment on corruption and gender. *Bulletin of Economic Research*, 65(1), 10-42. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8586.2012.00450.x>.
- Schulze, G.G., & Frank, B. (2003). Deterrence versus intrinsic motivation: Experimental evidence on the determinants of corruptibility. *Economics of governance*, 4(2), 143-160. doi: <https://doi.org/10.1007/s101010200059>.
- Stensöta, H., Wängnerud, L., & Svensson, R. (2015). Gender and corruption: The mediating power of institutional logics. *Governance*, 28(4), 475-496. doi: <https://doi.org/10.1111/gove.12120>.
- Sung, H. (2003). Fairer Sex or Fairer System? *Gender and Corruption Revisited. Social Forces*, 82(2), 703-723. doi: 10.1353/sof.2004.0028.
- Swamy, A., Knack, S., Lee, Y., & Azfar, O. (2001). Gender and corruption. *Journal of development economics*, 64(1), 25-55. doi: [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(00\)00123-1](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(00)00123-1).
- Voluiko, O.M. (2020). Henderni osoblyvosti koruptsiinoi povedinky [Gender features of corrupt behavior]. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri, Realization of the state anti-corruption policy in the international dimension: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. (Vols. 1-2), (pp. 63-65). V.V. Cherniei, S.D. Husariev, S.S. Cherniavskiyi (et al.). (Eds.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian]*.
- Vozniuk, A.A. (2019). Psykholohichni teorii poiasnennia koruptsii [Psychological theories to explain corruption]. *Yurydychna psykholohiia, Legal psychology*, 25(2), 7-15. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7> [in Ukrainian].
- Vozniuk, A.A. (2019). Realni prychny top-koruptsii v Ukraini ta nerealni sposoby protydii yii [The real causes of top corruption in Ukraine and unrealistic ways to combat it]. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri, Realization of the state anti-corruption policy in the international dimension: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference. (Vols. 1-2), (pp. 44-47). V.V. Cherniei, S.D. Husariev, S.S. Cherniavskiyi (et al.). (Eds.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav (p. 44-47). Kiev [in Ukrainian]*.
- Wellalage, N.H., Fernandez, V., & Thrikawala, S. (2020). Corruption and innovation in private firms: Does gender matter? *International Review of Financial Analysis*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2020.101500>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Agerberg M. Perspectives on Gender and Corruption. *The Quality of Governance Working Paper Series, University of Gothenburg*. 2014. No. 14.
- Alatas V., Cameron L., Chaudhuri A., Erkal N., Gangadharan L. Gender, Culture, and Corruption: Insights from an Experimental Analysis. *Southern Economic Journal*. 2009. No. 75 (3). P. 663-680. URL: <http://www.jstor.org/stable/27751409>.
- Alhassan-Alolo N. Gender and corruption: Testing the new consensus. *Public Administration and Development: The International Journal of Management Research and Practice*. 2007. No. 27 (3). P. 227-237. doi: <https://doi.org/10.1002/pad.455>.
- Armantier O., Boly A. Can corruption be studied in the lab? Comparing a field and a lab experiment. Comparing a Field and a Lab Experiment. *CIRANO-Scientific Publications*. 2008. No. 2008s-26. URL: <https://ssrn.com/abstract=1324120>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1324120>.
- Bauhr M., Charron N. Will women executives reduce corruption? Marginalization and network inclusion. *Comparative Political Studies*. 2020. doi: <https://doi.org/10.1177/0010414020970218>.
- Chaudhuri A., Iversen V., Jensenius F., Maitra P. Time in Office and the Changing Gender Gap in Dishonesty: Evidence from Local Politics in India. *CESifo Working Paper*. 2020. No. 8217. URL: <https://ssrn.com/abstract=3576294>.
- Croson R., Gneezy U. Gender differences in preferences. *Journal of Economic literature*. 2009. No. 47 (2). P. 448-74. doi: 10.1257/jel.47.2.448.
- Echazu L. Corruption and the Balance of Gender Power. *Review of Law & Economics*. 2010. No. 6 (1). P. 59-74. doi: <https://doi.org/10.2202/1555-5879.1397>.
- Enemark D., Gibson C. C., McCubbins M. D., Seim B. Effect of holding office on the behavior of politicians. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2016. No. 113 (48). doi: <https://doi.org/10.1073/pnas.1511501113>.
- Esarey J., Chirillo G. «Fairer sex» or purity myth? Corruption, gender, and institutional context. *Politics & Gender*. 2013. No. 9 (4), P. 361-389. doi: 10.1017/s1743923x13000378.
- Frank B., Schulze G. G. Does economics make citizens corrupt?. *Journal of economic behavior & organization*. 2000. No. 43 (1). P. 101-113. doi: [https://doi.org/10.1016/S0167-2681\(00\)00111-6](https://doi.org/10.1016/S0167-2681(00)00111-6).
- Герасименко Г. Корупція очима жінок та чоловіків. *Дослідження ПРООН в Україні*. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/corruption_in_the_eyes_of_women_and_men.html.
- Jha C. K., Sarangi S. Women and corruption: What positions must they hold to make a difference? *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2018. No. 151. P. 219-233. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.03.021>.
- Jianakoplos N. A., Bernasek A. Are women more risk averse? *Economic inquiry*. 1998. No. 36 (4). P. 620-630. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1998.tb01740.x>.
- Rivas M. F. An experiment on corruption and gender. *Bulletin of Economic Research*. 2013. No. 65 (1). P. 10-42. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8586.2012.00450.x>.
- Schulze G. G., Frank B. Deterrence versus intrinsic motivation: Experimental evidence on the determinants of corruptibility. *Economics of governance*. 2003. No. 4 (2). P. 143-160. doi: <https://doi.org/10.1007/s101010200059>.

- Stensöta H., Wängnerud L., Svensson R. Gender and corruption: The mediating power of institutional logics. *Governance*. 2015. No. 28 (4). P. 475–496. doi: <https://doi.org/10.1111/1/gove.12120>.
- Sung H. Fairer Sex or Fairer System? *Gender and Corruption Revisited*. *Social Forces*. 2003. No. 82 (2). P. 703–723. doi: [10.1353/sof.2004.0028](https://doi.org/10.1353/sof.2004.0028).
- Swamy A., Knack S., Lee Y., Azfar O. Gender and corruption. *Journal of development economics*. 2001. No. 64 (1). P. 25–55. doi: [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(00\)00123-1](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(00)00123-1).
- Волуйко О. М. Гендерні особливості корупційної поведінки. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2020 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 2. С. 63–65.
- Вознюк А. А. Психологічні теорії пояснення корупції. *Юридична психологія*. 2019. № 25 (2). С. 7–15. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.7>.
- Вознюк А. А. Реальні причини топ-корупції в Україні та нереальні способи протидії їй. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 44–47.
- Wellalage N. H., Fernandez V., Thrikawala S. Corruption and innovation in private firms: Does gender matter? *International Review of Financial Analysis*. 2020. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2020.101500>.

Стаття надійшла до редколегії 27.05.2020

Voluiko O. – Ph.D in Psychology, Senior Lecturer of the Department of Legal Psychology of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3723-5415>

Socio-Psychological Causes of Gender Differences in Corruption Perception

The **purpose** of the article is to study the socio-psychological causes of gender differences in the perception of corruption for further use of the results obtained in the prevention of corruption offenses. The article uses a set of **scientific methods**, namely: comparative law, system-structural, formal-logical. The theoretical basis of the study is constituted by the works of scientists from different countries. The **scientific novelty** of the article is that it highlights views on gender differences in attitudes to corruption in Ukraine and other countries, reveals ambiguous patterns in this field, and formulates recommendations for their consideration in improving the mechanism for combating corruption offenses. Based on the results of the study, the following **conclusions** have been drawn that the difference in attitudes towards corruption between men and women is likely to be caused by the following factors: 1) a larger share of men in public authorities and other positions where corruption offenses can be committed; 2) the social role of women in the family and society; 3) different perceptions and understandings of corrupt behavior by women compared to men (they are less aware of corruption, less able to identify its manifestations in everyday life); 4) women have higher ethical or moral standards (although some studies that refute this hypothesis); 5) women are less inclined to take a risk, which is usually associated with corruption offenses. Once in relevant policy positions, gender differences in women's attitudes toward corruption are likely to be equated with men's attitudes toward corruption. This can be explained in particular by the fact that women find themselves in an environment where there are certain norms that they are obviously forced to follow. Therefore, the proportion of women who do not approve corruption, as well as their attitudes towards corruption, are changing due to the fact that they will be forced to enter into corrupt relationships. Without this, in some cases, they will not be able to occupy a certain position, will not have a career, will not be able to effectively perform their functions in a certain position.

Keywords: gender; sex; gender inequality; corruption; corruption criminal offense.